

СРАВНИТЕЛНОПРАВЕН АНАЛИЗ НА НЯКОИ АСПЕКТИ В РЕГЛАМЕНТАЦИЯТА НА ДРУЖЕСТВО С ПРОМЕНЛИВ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ

Деляна Бориславова

*докторант и асистент към Юридически факултет на
СУ „Св. Климент Охридски“*

COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF CERTAIN ASPECTS OF THE VARIABLE CAPITAL COMPANY REGULATION IN BULGARIA

Delyana Borislavova

*PhD student and assistant professor at the Faculty of Law of the
Sofia University „St. Kliment Ohridski“*

Abstract: *This article seeks to answer some basic questions in relation to the newly created commercial company with the 2023 reform of the commercial law. Challenges are arising in the matter of defining the type of company and some revolutionary changes, primarily concerning the liability of directors, and controlling shareholders. An attempt is also made to carry out a comparative legal analysis of a Variable Capital Company and a Limited Liability Company and a Joint Stock Company.*

Key words: *Company law; Company with variable capital; Commercial law reform; Capital partnership; Liability of members of management bodies and controlling partners.*

Въведено с част от измененията в Търговски закон, обн. в Държавен вестник, бр. 66 от 2023 г. и плод на развитието на дружествените тенденции в последните десетилетия, новият вид търговец, е Дружество с променлив капитал (ДПК)¹. Видно от публичните документи, свързани с процедурата по приемане на нововъведенията в законодателството, още в началото на изложението бихме могли да изведем поне три предварителни извода, а именно: че текстовете са обект на широко институционална, но и гражданска подкрепа, че националната бизнес среда има възможността с лекота да се адаптира към световната и че Търговският закон придоби революционно нов вид.² Въпреки надеждата за модернизация, която създават дългоочакваните промени, разпоредбите на чл. 260а до чл. 260я Търговски закон (ТЗ) имат в същото време и потенциал да създадат предизвикателства пред практиката, крият възможност за празноти и противоречия в правоприлагането. Поради сложността на темата, съдържащ в себе си обем за дисертационност, настоящото изложение ще наблегне само на някои субективно преценени от автора като важни моменти в уредбата на новия вид търговско дружество.

---

¹ През 2023 г. в сила влязоха и радикални промени, касаещи производството по несъстоятелност.

² Законопроект за изменение и допълнение на Търговския закон, достъпен на: <https://www.parliament.bg/bg/bills/ID/164755>

Като всички видове търговски дружества и Дружеството с променлив капитал (ДПК) е вид търговец по правноорганизационната си форма, което съществува от момента на неговото вписване в Търговския регистър и регистър на ЮЛНЦ (ТРРЮЛНЦ).³ Аргумент намираме в систематичното тълкуване на разпоредбите на чл. 1, ал. 2 във връзка с чл. 64, ал. 1, т. 6 във връзка с чл. 260г от ТЗ.⁴ Законодателят въвежда за пръв път изисквания, свързани счетоводните характеристики на големината на предприятието на търговец като критерии за придобиване на качество. За да бъде Дружество с променлив капитал, следва да са налице две кумулативни изисквания: да е предприятие, което има средносписъчен брой на персонал по-малък от 50 наети служителя (без да се уточнява в какъв период трябва да е наличен този критерий), годишният оборот да не превишава 4 000 000 лв. и алтернативно с това стойността на активите да не надвишава отново 4 000 000 лв. Ако учреденото дружество спре да отговаря на конкретните изисквания за него възниква задължение в срок от една година от загубата на характера да се преобразува в капиталово търговско дружество по реда на раздел III от глава шестнадесета на ТЗ – преобразуване чрез промяна на правната форма.

Класическото деление на търговските дружества е с оглед наличието или не на капитал – чл. 64, ал. 3 ТЗ.⁵ Въпреки легално изброяване на персонални и капиталови дружества, в него липсва споменаване на ДПК, което води до *въпроса за определяне на неговия вид*. Ако се водим от наименованието на новия вид дружество бихме могли да заключим, че то следва да е капиталово. За да бъде защитена теза за или против, отговор следва да бъде аргументиран на базата на няколко основни характеристики на капиталовите дружества – наличието и способите за промяна на капитала, начин на оперативното управление, ограничената отговорност на съдружниците и акционерите за задълженията на дружеството, прехвърлимостта на дяловете или акциите и липсата на връзка между прекратяване на членството и прекратяване на дружество.⁶

Както при Дружество с ограничена отговорност (ООД), така и при Акционерно дружество (АД) и Командитно дружество с акции (КДА), капиталът подлежи на вписване в ТРРЮЛНЦ. Законодателят поставя и конкретни изисквания за минималния му размер – чл. 117, ал. 1 ТЗ, чл. 161, ал. 2 ТЗ. При ДПК тези изисквания липсват, аргумент чл. 260д, ал. 1 ТЗ. При изброените по-горе капиталови търговски дружества се вписва в ТРРЮЛНЦ стойност, число, величина, чиято промяна е свързана със сложен фактически състав, отново приключващ с конститутивно вписване на промяната.⁷ На още по-голямо основание, е създадена и специална защита на кредиторите при намаляване на капитала – чл. 152 и следващите ТЗ. Тези сложни

---

³ В този смисъл и Калайджиев, А. Търговски дружества. Персонални дружества. Дружество с ограничена отговорност., Сиби, 2014 г., с. 14 и сл.

⁴ Към септември месец 2023 г. учредяването на ДПК е невъзможно все още, защото материално правните разпоредби в ТЗ са недостатъчни сами по себе си без Агенция по вписванията да е създадена Образци за документи за въвеждане на данните в публичния регистър.

⁵ Виж повече Калайджиев, А. Търговски дружества. Персонални дружества. Дружество с ограничена отговорност., Сиби, 2014 г., с. 23 и сл.

⁶ Виж повече Калайджиев, А. Търговски дружества. Персонални дружества. Дружество с ограничена отговорност., Сиби, 2014 г., с. 25 и сл.

⁷ Увеличаване, намаляване, едновременно увеличение или намаляване на капитал.

операции обаче липсват при ДПК и промяната на капитала се реализира свободно.⁸ Този факт, обаче не може автоматично да доведе до заключение, че липсва капитал. Напротив, и при ДПК той съществува и е цифрова величина, формирана от номиналната стойност на дяловете на съдружниците. За разлика от Акционерно дружество, но по подобие на Дружество с ограничена отговорност, капиталът тук е разделен на дялове, които могат да бъдат разделени на класове с оглед дружествените дялове, които материализират. Въпреки че се създава усещане, че няма как капиталът на дружеството да бъде установен, това не е съвсем така. За да бъде приключена финансовата година на ДПК, следва общо събрание на своето редовно провеждане да разгледа предложението за годишен финансов отчет, който за да бъде съставен, е необходимо фиксиране на размера на капитала към 31 декември на съответната календарна година. Отговорността на дружеството е ограничена до размера на неговото имущество, чл. 260а, ал.1, изр. 3 ТЗ.

Друг аргумент в защита на тезата, че ДПК се числи към капиталовите търговски дружества е липсата на характерната за персоналните търговски дружества – лична, солидарна, неограничена, ретроактивна, субсидиарна отговорност на неограничено отговорните съдружници към кредиторите на дружествата.⁹ Възможно е също така по подобие на ООД и АД, ДПК да бъде учредено от само един субект – физическо или юридическо лице¹⁰. Прилика с капиталовите търговски дружества има и по отношение на извършване на непаричните вноски в капитала. Отново се изисква оценка на три вещи лица, но е въведено практическото облекчение, че те следва да се назначат не от Агенция по вписванията, а да се определят от управителните органи на дружеството – чл. 260д, ал. 4 ТЗ. Прехвърлянето на дружествените дялове става свободно¹¹ и при приложението на всички прехвърлителни способности¹². Интерес буди в тази час на законовите разпоредби най-вече нововъведеният *договор за предоставяне право на придобиване на дялове* – чл. 260и¹, ал. 4 ТЗ. Този вид договор, от една страна наподобява възможността, която дават конвенентируемите облигации, от друга – са вид учредена с договор опция. Право да сключат този вид договор имат лица, които са „наети“ от ДПК. Законодателят не дава легална дефиниция на „наети лица“, считам, че за целите на търговския оборот следва да са допустими субекти да са тези, чрез трудовоправни, така и гражданскоправни правоотношения, аргумент чл. 260и¹, ал. 1, изр. 1 ТЗ. Договор за предоставяне право на придобиване на дялове следва да се сключи в писмена форма за действителност между наето лице и дружеството. Правомощието да сключат договора е делегирано от общо събрание на управителя или на управителния съвет за срок от три години. Считаю, че не би било грешно да се приеме, че този срок може да бъде удължаван при спазване на процедурата по аналогия със срока на делегиране на ефективно увеличение на капитала

---

⁸ Например чрез издаване на нови дялове или обезсилване на придобити собствени дялове от ДПК.

⁹ Виж повече Антонова, А. Събирателно дружество, Сиби, 2004 г., с. 31 и сл.

¹⁰ Като негативна предпоставка само на юридическо лице като учредител е то да не е било обявено в несъстоятелност- чл. 260а, ал. 2 ТЗ.

¹¹ Възможно е да бъде уговорено в дружествения договор специален ред на прехвърлянето, известен в практиката като клаузата на „право на първи отказ“ (*right of first refusal*).

¹² Практически все по-силно навлизат и клаузи в индивидуалните договори от вида на „право на привличане“ (*drag along, tag along*), кол и пут опции (*call option, put option*) и други.

при АД, извършвано от управителен съвет/ съвет на директорите.¹³ Наличието на договор за предоставяне право на придобиване на дялове не прави обаче автоматично работника или служителя съдружник в ДПК, а му дава преобразуващото право сам да реши дали иска да придобие това качество. Дяловете, които наетият персонал би придобил са не новоиздадени, а собствени дялове на дружеството. Като общият им размер не може да надвишава 15 на сто от всички дялове, издадени досега. Преобразуващото право на наетия персонал е непрехвърлимо, но наследимо в шестмесечен преклузивен срок от смъртта на наследодателя, в случай, че приживе на наследодателя са настъпили условията за придобиване. Нововъведеният договор е израз на предприемаческата политика на англосаксонския правен ред за стимулиране на работниците и служителите.

Аргумент в защита на тезата, че ДПК е вид капиталово търговско дружество е и възможността то да придобие собствени дялове по аналогия с АД. При АД има ограничителен режим на срочно придобиване на собствени акции в законоустановени хипотези – чл. 187а и приравнените случаи на чл. 187е ТЗ. Тук първоначално и последващо придобиване на собствени дялове следва да бъде уредено в дружествения договор като има изискване за общ размер не повече от 50 на сто от капитала, но дори да бъде нарушено, следва разликата да бъде прехвърлена в три годишен срок от придобиването, в противен случай те се обезсилват. Правата по собствените дялове е недопустимо да бъде упражнявано от титуляра и следва да се публикува информация за техния размер в ГФО. Броят на придобитите собствени дялове не се включва при определяне на мнозинство и необходимия кворум за провеждане на общо събрание. Тук отново може да се направи аналогия с изискванията за собствени акции при АД – чл. 187г, чл. 187д, чл. 260з ТЗ.

Не на последно място прилика с капиталовите дружества, ДПК демонстрира и по усложнената органична структура. Формира се Общо събрание и се прави избор между управител или управителен съвет в дружествения договор, които да осъществяват управлението и представителната дейност на дружеството. Иновативен подход законодателят поставя във възможностите за свикване, провеждане на общо събрание, упражняване на правото на глас, право на сведение на съдружниците – чл. 260с, ал. 3, чл. 260ф, ал. 5, чл. 260г, ал. 2 ТЗ. *De lege ferenda* този законодателен подход би било добре да се уреди и за ООД, АД и КДА. Аналогично, както при ООД е въведена възможността при смяна на членовете на управителните органи, която не се заявява за вписване от дружеството, те сами да имат това право в качеството им на заявители по ЗТРИОНЦ – чл. 260ч, ал. 2 и чл. 141, ал. 5 ТЗ. Особен интерес обаче в тази част на законовите разпоредби обаче буди отговорността на членовете на органи на управление на ДПК. В основите си тя наподобява отговорността на управителя при ООД (чл. 140 ТЗ) и тази на членовете на управителни органи на АД (чл. 240а ТЗ), но за пръв път в българското гражданско право въвежда практически англосаксонската теория за „повдигане/ пробване на корпоративния воал“ (*piercing the corporate veil or lifting the corporate veil*).¹⁴ Този вид отговорност

---

¹³ Виж повече в този смисъл Бузева, Т. Увеличаване на капитала на акционерно дружество, 2018 г., Сиби, с. 218- 220

¹⁴ Съдебната практика се поставят въпросите на този институт с Определение №522 от 06.07.2011 г. по т.д. №1133/ 2010 г., Т.К., I Т.О. на ВКС „Метафората за „корпоративния воал/було“ или за „воала на учредяването“ се използва, за да се обозначи самостоятелната правосубектност на търговските дружества, която възниква с

не е непозната на българския законодател. Първия подобен институт е въведен в материята на публичното право – данъчноправната защита на държавата като кредитор по реда на разпоредбата на чл. 19 ДОПК.¹⁵ В съдебната практика и теория не съществува единодушие за вида на отговорността на членовете на управителните органи на капиталовите дружества – дали тя е договорна, деликтна или *sui generis*.¹⁶ Но законодателят надхвърля полето на тази полемика и чрез разпоредбата на чл. 260ъ, ал. 5 ТЗ революционно въвежда в граждански закон солидарна отговорност на членове на управителен съвет и съдружници упражняващи контрол на ДПК към кредиторите на дружеството. Елемент на отговорността е поведението на членовете или съдружника е да е виновно. Тяхната отговорност следва да се приеме за вид имуществена и нейното ангажиране може да се реализира при доказани вреди, претърпени от сделки и действия на дружеството, които са обявени със съдебен акт за относително недействителни спрямо кредиторите на дружеството по реда на *Actio Pauliana* чл. 135 ЗЗД или исковете за попълване на масата на несъстоятелността чл. 647, ал. 1 и ал.2 ТЗ. Размерът на имуществената отговорност е до размера, на неудовлетворение на кредиторите от дружеството.

Водени от тези основни, но не единствени специфики на настоящата уредба на Дружество с променлив капитал, бихме могли да застъпим тезата, че същото се числи към рода на капиталовите. В обобщение, считам, че създадената правна рамка е възможно най-модерна. Тя успява да гарантира бързо развитие на малки по счетоводни стандарти дружества и дава шанс да получат възможност за истинско развитие.

Литература:

1. Антонова, А. Събирателно дружество, Сиби, 2004 г.
2. Бузева, Т. Увеличаване на капитала на акционерно дружество, Сиби, 2018 г.
3. Георгиев, Г., Сравнителноправен поглед върху доктрината за „пробиване на корпоративния воал“ и други концепции за ангажиране на отговорност на трети лица за задълженията на търговските дружества, Търговско право, бр.2/ 2014 г.
4. Калайджиев, А. Търговски дружества. Персонални дружества. Дружество с ограничена отговорност., Сиби, 2014 г.
5. Калайджиев., А. Акционерно дружество, първо издание, Сиби, 2019 г.
6. Розанис, С. Дружества на търговското право – устройство, представителство, искове, Феня, 1994 г.
7. Mayson, French and Ryan, Op. Cit., p. 129

учредяването им.“ Цит. От Георгиев, Г., Сравнителноправен поглед върху доктрината за „пробиване на корпоративния воал“ и други концепции за ангажиране на отговорност на трети лица за задълженията на търговските дружества, Търговско право, бр.2/ 2014 г. цитираш Mayson, French and Ryan, Op. Cit., p. 129

¹⁵ Виж Решение № 1072 от 28.01.2014 г. на ВАС, Решение № 2475 от 20.02.2013 г. на ВАС, Решение № 2676 от 26.02.2013 г. на ВАС, Решение № 2676 от 26.02.2013 г. на ВАС и други.

¹⁶ Решение № 103 от 20.06. 2013 г. по т.д. № 850/ 2012 г. I т.о. на ВКС; Розанис, С. Дружества на търговското право – устройство, представителство, искове, Феня, 1994 г., с. 23 и сл.; Калайджиев., А. Акционерно дружество, първо издание, Сиби, 2019 г., с. 248 и сл.